

Aspecte teoretico-metodologice privind procesul de predare - învățare a problematicii personajului feminin din romanul *Baltagul*

Prof. Marian Antofi

Școala Gimnazială nr. 22 „Dimitrie Cantemir”, Galați

Abstract: *Being very important in the process of pupils' ethical-aesthetic / axiological formation process, Baltagul, Sadoveanu's novel, points out different types of feminine behaviour within the moral-civic education displayed by both a patriarchal and contemporary society. Thus, nowadays didactical methodology will relate the behavioural traits of the feminine protagonist to the teaching process specific to Romanian language and literature discipline.*

Key words: *didactical methods, feminine character, teaching process, moral-civic education.*

Corelarea problematicii personajului feminin din romanul *Baltagul* cu metodologia didactică actuală reprezintă o chestiune de importanță majoră, în opinia noastră, întrucât corelează impactul instructiv-educativ al literaturii cu relevanța estetică de ordin primordial a acesteia. În acest sens, în rezumatul tezei de doctorat cu titlul *Impactul metodelor alternative de evaluare educațională asupra nivelului performanțelor școlare ale elevilor din ciclul gimnazial*, autoarea, Boșorogan (Bersan) Otilia Sanda, semnalează: „Trecerea de la «pedagogia ascultării» (discursiv, expositiv) la «pedagogia acțiunii» (experimental, activ) și ulterior, la «pedagogia interactivă» (activizant, bazat pe cercetare – acțiune și învățare prin cooperare) a determinat, în mod corespunzător, trecerea de la achiziționarea de cunoștințe, la dobândirea de capacități și competențe, ca finalitate a procesului educațional. În consecință, problematica evaluării școlare s-a diversificat și s-a complicat, înregistrând o mutație semnificativă: trecerea de la valorizarea și certificarea «a ceea ce știe elevul» la «ceea ce știe el să facă» și, mai ales, «a felului cum procedează pentru a fi performant și a obține succese». Această mutație valorică a determinat adoptarea unor noi metode de evaluare care să aprecieze și să valorizeze competențele elevilor. Este și motivul pentru care profesorii sunt din ce în ce mai preocupați pentru găsirea unor metode alternative, moderne, complementare celor clasice, care să determine un plus de obiectivitate în valorizarea competențelor elevilor și să evalueze, cât mai just, performanțele acestora. Metodele alternative de evaluare educațională (portofoliul, eseul, studiul de caz, investigația etc.) așa cum menționează însăși denumirea lor, sunt «o alternativă» la cele clasice (probe orale, scrise sau practice). Adeseori metodele alternative sunt considerate moderne, aici termenul «modern» având conotația de ceva diferit față de ceea ce este considerat «clasic».” [1]

De asemenea, cercetătoarea insistă asupra raportului corect dintre metodologia didactică modernă și cea așa-zis tradițională, arătând că „Metodele alternative / moderne nu sunt, prin ele însele, nici mai bune, nici mai rele decât cele clasice / tradiționale, ci, mai degrabă, reprezintă o altă modalitate de a evalua rezultatele învățării elevilor, diferită de cea consacrată, dar aflată în raport de interdependență și complementaritate cu modalitatea clasică, arhicunoscută, practică, cu predilecție, în școală.” [2]

Diferitele aspecte ale profilului personajului feminin central al romanului, care pot fi exploatate în corelație atât cu metodele tradiționale, cât și cu cele alternative, mai curând prin exploatarea raportului de complementaritate al ambelor categorii, se regăsesc, inventariate, într-o serie de articole de specialitate din care am selectat câteva, reprezentative pentru tema abordată aici.

În opinia Mirelei Fandly Rotter, „Tragedia Vitoriei începe exact în punctul unde se sfârșește mitul mioritic, devenindu-i astfel termen de simetrie. Călătoria eroinei care, însoțită de fiul ei, parcurge drumul lui Nechifor până la descoperirea rămășițelor, a fost solicitantă cerând tărie de caracter și bărbăție. În drumul ei, căutarea și descifrarea sunt subordonate unui

scop justițiar deoarece a fost încălcată o lege nescrisă a colectivității. Eroina este animată de sentimentul datoriei și cel al justiției, precum Anastasia, urmașa ei. Identificarea și pedepsirea făptașilor prilejuiesc adevărate investigații polițiste, menite să pună în lumină o inteligență pătrunzătoare. Ceremonialul înmormântării reprezintă repunerea lui Nechifor în spațiul care i-a fost hărăzit. Împlinirea acestui ritual este deosebit de importantă, ca și în cazul predecesoarelor Antigona, Medeea, Kriemhilda sau a urmașei, Anastasia. Personajul principal al romanului este o femeie ca toate femeile, soție, mamă și gospodină pricepută, harnică, credincioasă, însă situația în care se trezește o situează la un nivel superior condiției sale, o veritabilă excepție. Cuplul Nechifor și Vitoria a format o pereche de inițiați. Victoria de gen feminin și perechea ei de gen masculin, ea și el au trecut victorioși prin viață dacă ne gândim la traiul lor idilic.” [3]

Dimensiunea moral-juridică a comportamentului Vitoriei, în raport cu personajele masculine vinovate de moartea lui Nechifor Lipan, permite, din punctul de vedere al lui Carmen Țugui, analiza romanului pe baza a două cupluri de personaje - „Două cupluri de personaje orientează *Baltagul* înspre o abordare din punct de vedere juridic: Calistrat Bogza și Ilie Cuțui, pe de o parte, și Vitoria Lipan și Gheorghii, pe de cealaltă parte. *Rechizitoriul* ar reține în sarcina lor fapte precum: omorul (în scop de tâlhărie) și complicitatea la acestea, instigarea la omor, dar și alte infracțiuni *incidente* (distrugere de bunuri, calomnie, lovituri cauzatoare de moarte, amenințarea sau tăinuirea). Absența îndelungată de acasă a lui Nechifor Lipan stârnește în sufletul femeii lui stări aflate în gradație ascendentă, pornind de la neliniște, îngrijorare, teama de a nu i se fi întâmplat ceva rău ca, mai apoi, dintr-o neînțeleasă, pentru omul de rând și chiar pentru cei apropiați ei, certitudine, Vitoria să pornească la drum pentru a afla trupul mort al soțului ei și pentru a-i face dreptate. Ceea ce scriitorul numește *intuiție* juristul ar califica drept *prezumție* (în cazul de față, fiind una a vinovăției unor făptuitori încă necunoscuți).” [4]

În fine, se poate avea în vedere și cumulul de trăsături de caracter având în centru abilitatea inteligent-detectivistică a Vitoriei, insistându-se asupra faptului că „Umbletul ei după vorbe vii recuperează o istorie care nu e scrisă de unii și citită de alții, ci împărtășită de toți. Posibilitatea care i se dă Vitoriei, să facă singură, în câteva luni, ceea ce stăpânirii pământeste i-ar fi luat, poate, ani să descurce, vine din echilibrul perfect negociat al lumii în care trăiește. Echilibrul acela spune că ceea ce oamenii au făcut, tot oamenii pot să desfacă. Așa încât nu visele intră între oameni, în sfadele și-n iscodirile lor, ci invers. Din vorbe, păreri, vești visul i se schimbă, și Nechifor se întoarce cu fața la lume abia când devine limpede că a părăsit-o.” [5]

Și, ca o ultimă observație - „După ce Vitoria știe cum s-au întâmplat lucrurile, și pentru sine este lămurită, ultimul act pe care-l are de jucat, spre lămurirea celorlalți, este un studiu de psihologie socială. Zvonurile care umblă între Suha și Sabașa sunt aceleași din părțile Tarcăului. Intrigi de alcov amestecate cu bănuiele de crimă, într-o lume redusă la cele două mari teme. Existența primei o face pe a doua suportabilă, negociind, cum spuneam, acel echilibru în care făcutele oamenilor se compensează cu cele date de soartă. Și viața poate să continue, între singurătatea nelecuită pe care soroacele de dragoste și moarte, deopotrivă, o presupun, și implicarea rituală a comunității, care li se atribuie.” [6]

Note

[1] Otilia Sanda Boșorogan (Bersan), *Impactul metodelor alternative de evaluare educațională asupra nivelului performanțelor școlare ale elevilor din ciclul gimnazial* – rezumatul tezei de doctorat, disponibil la adresa <http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2012Ianuarie/Bosorogan%20Otilia%20Sanda%20%20Impactul%20metodelor%20alternative%20de%20evaluare%20educationala/REZUMAT%20teza%20Otilia%20Bosorogan.pdf>.

[2] Ibidem.

[3] Mirela Fandly Rotter, *Literatura voluntarismului feminin* - rezumatul tezei de doctorat, disponibil la adresa <http://arhiva->

www.uoradea.ro/attachment/791672704232e82e41d0a31a6bc16159/b78317d4489422a6b9e277b1ec2048cf/Fandly_Rotter_Mirela_rezumat_teza_doctorat.pdf.

[4] Carmen Țugui, *Dimensiunea juridică a romanului "Baltagul" de Mihail Sadoveanu*, text disponibil la adresa <http://orizontdidactic.wordpress.com/2013/08/26/studiu-de-specialitate-dimensiunea-juridica-a-romanului-baltagul-de-mihail-sadoveanu/>.

[5] Simona Vasilache, *Veste, poveste.....*, text disponibil la adresa http://www.romlit.ro/veste_poveste..?caut=Nechifor%20Lipan.

[6] Ibidem.

Bibliografie

Boșorogan (Bersan), Otilia Sanda, *Impactul metodelor alternative de evaluare educationala supra nivelului performanțelor școlare ale elevilor din ciclul gimnazial* – rezumatul tezei de doctorat, disponibil la adresa <http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2012Ianuarie/Bosorogan%20Otilia%20Sanda%20%20Impactul%20metodelor%20alternative%20de%20evaluare%20educationala/REZUMAT%20teza%20Otilia%20Bosorogan.pdf>

Fandly Rotter, Mirela, *Literatura voluntarismului feminin* - rezumatul tezei de doctorat, disponibil la adresa http://arhiva-www.uoradea.ro/attachment/791672704232e82e41d0a31a6bc16159/b78317d4489422a6b9e277b1ec2048cf/Fandly_Rotter_Mirela_rezumat_teza_doctorat.pdf.

Țugui, Carmen, *Dimensiunea juridică a romanului "Baltagul" de Mihail Sadoveanu*, text disponibil la adresa <http://orizontdidactic.wordpress.com/2013/08/26/studiu-de-specialitate-dimensiunea-juridica-a-romanului-baltagul-de-mihail-sadoveanu/>

Vasilache, Simona, *Veste, poveste.....*, text disponibil la adresa http://www.romlit.ro/veste_poveste..?caut=Nechifor%20Lipan.